

TAMPEREEN
YLIOPISTO

22.12.2011

D1765/401.03/2011.

/

**TAMPEREEN YLIOPISTON TOHTORIKOULUTUKSEN
JÄRJESTÄMINEN JA HYVÄT KÄYTÄNNÖT**

TOHTORIKOULUTUKSEN TAVOITTEET

Tohtorikoulutus Tampereen yliopistossa tapahtuu yliopiston tutkijakoulussa, joka muodostuu tieteenalayksiköiden tohtoriohjelmista. Kaikki yliopiston jatko-opiskelijat kuuluvat johonkin tohtoriohjelmiaan ja sen kautta yliopiston tutkijakouluun.

Yliopiston strategian mukaisesti tohtorikoulutukseen valitaan lupaavimmat opiskelijat haun perusteella ja heille turvataan laadukas ja systemaattinen tutkijakoulutus sekä hyvä ja riittävä ohjaus. Tavoite on, että Tampereen yliopiston tutkimus ja jatkokoulutus ovat kansainvälistä kärkitasoa yliopiston vahvoilla aloilla ja kansallisesti merkittävää kaikilla aloilla. Tutkimuksen tasoa nostetaan parantamalla tutkimuksen tekemisen ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Tavoitteena on myös jatkotutkimuksen suoritusaikojen lyhentäminen.

Yliopistolla on opetus- ja kulttuuriministeriön antama oikeus kouluttaa tiettyjen alojen tohtoreita. Ministeriön kanssa sovitaan koulutusaloittain tutkintotavoitteista. Tämän lisäksi koulutusmääriä ohjaavat selvitykset työvoimatarpeesta ja tieteenalan omat käsitykset tulevaisuuden tohtoritarpeista. Yliopisto ja sen yksiköt päättävät strategiassaan ja vuosisuunnitelmissaan tohtorikoulutuksen laajuudesta ja painottumisesta eri tieteenaloille. Tärkein tuloksellisuuskriteeri tohtorikoulutuksessa on tieteellinen ja taiteellinen korkealuokkaisuus.

Tohtorikoulutuksen periaatteita ja käytäntöjä kehitettäessä Tampereen yliopisto ottaa huomioon sekä eurooppalaiset että kotimaiset tohtorikoulutusta, tohtoriopiskelijan asemaa ja tohtoritarvetta koskevat periaatteet ja yleislinjaukset (ks. liite 1). Tutkijakoulutuksesta säädetään tutkintosäännössä ja arviointisäännössä.

TOHTORIKOULUTUKSEN ORGANISOINTI, JOHTAMINEN JA RESURSSIT

Tampereen yliopiston tutkijakoulu

Yliopiston tutkijakoulua johtavat *tutkimuksesta vastaava vararehtori* ja Tampereen yliopiston *tiedeneuvosto*. Tutkijakoulu toimii *rehtorin* myöntämin toimivaltuuksin ja rehtori päättää tutkijakoulua koskevista asioista tiedeneuvostoa kuultuaan. Rehtori voi delegoida toimivaltaansa tutkijakoululle. Tutkijakoululla on yhteisestä koulutuksesta vastaava professori.

Tutkijakoulu koordinoi yliopiston tutkijakoulutusta ja vastaa yhteisten, kaikkien tieteenalayksiköiden opiskelijoille avointen, tohtoriopintojen suunnittelusta ja järjestämisestä. Tutkijakoulun järjestämä yhteinen tohtorikoulutus ei vähennä tieteenalayksikköjen ja näiden tohtoriohjelmien vastuuta tai oikeutta järjestää tohtorikoulutusta, vaan mahdollistaa mielekkään yhteistyön ja resurssien paremman käytön. Yliopiston yhteisiin tohtoriopintoihin sisältyy tieteenfilosofian, tieteellisen argumentaation ja tutkimusetiikan, tutkimusmenetelmien ja metodologian opetusta sekä opetus- ja ohjaustaitoja ja tutkija- ja työelämätaitoja käsitteleviä opintokokonaisuuksia.

Tiedeneuvosto ja yliopiston tutkijakoulu

- kehittää ja seuraa yliopiston tohtorikoulutuksen laatua ja systemaattisuutta;
- valmistelee tohtorikoulutuksen yleiset ohjeet ja suositukset, jotka rehtori vahvistaa;

- koordinoi, ohjaa ja arvioi tohtoriohjelmia sekä koulutustarvetta yliopiston eri aloilla;
- tekee rehtorille esityksen tohtorikoulutuksen laajuudesta ja sen edellyttämistä resursseista tieteenalayksikköjä kuultuaan;
- suunnittelee ja toteuttaa tohtoriopiskelijoiden yhteisiä opintoja ja tukee jatkokoulutusta opiskelijoille myönnettävillä apurahoilla;
- hyväksyy yliopiston yhteisten tohtoriopintojen sisällöt.

Tieteenalayksikköjen tohtoriohjelmat

Tampereen yliopiston tohtorikoulutus toteutetaan tieteenalayksiköissä toimivissa *tohtoriohjelmissa* (doctoral program). Ohjelmien perustamisesta päättää rehtori yksikön johtokunnan esityksestä tiedeneuvostoa kuultuaan (ks. liite 2: Tampereen yliopiston tohtoriohjelmat v. 2012 alusta). Tohtoriohjelma on yhtä kuin tohtorin tutkinto-ohjelma, joka suoritetaan ohjelman opetussuunnitelman mukaisesti. Tohtoriohjelman sisällöstä ja opetuksesta vastaa tieteenalayksikkö, joka myös myöntää tohtorin tutkinnon. Jokaisella tohtoriohjelmalla on selkeästi määritellyt tavoitteet, tieteellinen sisältö, opetus- ja ohjausresurssit sekä vastuuprofessori. Tohtoriohjelmat voivat olla tieteenalayksikön omia tai usean tieteenalayksikön yhteisiä. Koulutusta voidaan järjestää myös eri yliopistojen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän ja kansainvälisten verkostojen yhteistyönä. Ohjelmien toteutusvastuu on aina yliopistolla.

Yliopiston tieteenalayksikön

- *johtokunta* ja *johtaja* päättävät jatkokoulutustoimikunnan esityksestä yksikön tohtorikoulutuksesta;
- johtokunta hyväksyy tohtoriohjelmien opetussuunnitelmat, päättää uusien jatko-opiskelijoiden määrästä ja valintaperusteista sekä käsittelee väitöskirjan arviointia koskevat asiat ja oikaisupyynnöt;
- johtaja nimittää jatkokoulutustoimikunnan jäsenet ja sen puheenjohtajan;
- johtaja hyväksyy tieteenalayksikön uudet jatko-opiskelijat ja myöntää tutkintotodistuksen;
- *jatkokoulutustoimikunta*, jossa on yksikön tohtorikoulutuksesta vastaavia professoreita ja muita jäseniä, ohjaa yksikön tohtoriohjelmia ja valmistelee niitä koskevat päätökset.

Jatko-opintojen rahoitusmuodot ja resurssit

Tampereen yliopiston jatko-opiskelijat ovat tutkijakoulutuksessa samanarvoisessa asemassa riippumatta siitä ovatko he työsuhteessa yliopistoon tai eivät, tai ovatko he kokoaikaisia tai osa-aikaisia jatko-opiskelijoita. Jatko-opiskelija voi olla työsuhteessa yliopistoon, jolloin rahoitus tulee tavallisesti yliopiston ulkopuolelta, esimerkiksi Suomen Akatemialta. Opiskelija voi harjoittaa jatko-opintojaan yliopiston tai sen ulkopuolisen rahoittajan apurahalla. Jatko-opintoja voi harjoittaa myös muun työn ohessa.

Yliopisto tukee pitkäaikaisen ja ennakoitavan rahoituksen järjestämistä erityisesti aloittaville ja lupaavimmille jatko-opiskelijoille. Yliopisto (tieteenalayksikkö) tarjoaa työskentelyedellytykset kokoaikaisesti väitöskirjaa tekeville jatko-opiskelijoille.

Tampereen yliopisto varaa tohtorikoulutuksen tukeen vuosittain erillisen määrärahan sen lisäksi että jatkokoulutus otetaan huomioon yksiköiden perusrahoituksessa. Rahoitukseen osallistuu lisäksi Tampereen yliopiston tukisäätiö. Tohtorikoulutuksen tukirahoitus käytetään yhteisten

tohtoriopintojen järjestämiseen ja väitöskirja-apurahoihin. Apurahat julistetaan haettaviksi vuosittain. Yksikön jatkokoulutustoimikunta valmistelee ja yksikön johtaja tekee tiedenevostolle esityksen apurahojen saajista. Rehtori päättää apurahoista tiedenevoston käsittelyn jälkeen.

JATKO-OPISKELIJOIDEN VALINTA, OHJAUS JA VÄITÖSKIRJAA KOSKEVAT ASIAT

Yliopistolain 558/2009 37 §:n mukaan tieteelliseen tai taiteelliseen jatkotutkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut

- 1) soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon;
- 2) soveltuvan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon; tai
- 3) soveltuvan ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin tai jolla yliopisto toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet.

Tohtorikoulutukseen otetaan vuosittain vahvistettava määrä jatko-opiskelijoita yliopiston tutkijankoulutus- ja ohjausresurssien mukaisesti. Jatko-opiskelijoiden määrä suhteutetaan tohtoritutkintojen määrällisiin tavoitteisiin ja arvioon koulutuksen tarpeesta. Tohtorikoulutuksen laajuudesta sovitaan yksiköiden tulosneuvotteluissa.

Tohtoriohjelmat ja yksiköiden jatkokoulutustoimikunnat vastaavat jatko-opiskelijoiden valintamenettelystä. Yliopiston tutkijakoulu julistaa haettavaksi yksiköiden ehdottamat jatkokoulutuspaikat kaksi kertaa vuodessa (marraskuussa ja toukokuussa). Jatko-opiskelijoiden kyvykkyyttä ja soveltuvuutta arvioidaan seuraavin perustein:

- tutkimus- ja opintosuunnitelman tieteellinen laatu ja relevanssi sekä suunnitelman toteuttamisen realistisuus;
- perustutkinnon, suoritettujen opintojen ja tutkimusaiheen sopivuus tohtoriohjelmaan;
- asiantuntevan ohjauksen saatavuus;
- hakijan tiedot ja taidot, aiemman opinnäytetyön arvosana sekä tohtorintutkinnon suorittamisessa vaadittava kielitaito;
- hakijan lupaavuus ja motivaatio.

Valinnan apuna voidaan käyttää haastattelua, jossa arvioidaan hakijan soveltuvuutta ja kyvykkyyttä. Arviot yksittäisestä jatko-opiskelijasta eivät ole julkisia.

Opiskelija hyväksytään tohtoriohjelmaan viideksi vuodeksi. Viiden vuoden täytyttyä opiskelija voi hakea jatko-aikaa vuodeksi kerrallaan. Tutkinnon valmistumisen tavoiteaika sovitaan tapauskohtaisesti erityisesti osa-aikaisten jatko-opiskelijoiden kanssa. Opinto- ja ohjaussuunnitelma, erityisesti työn eteneminen, tarkastetaan ja päivitetään kerran vuodessa. Ns. passiivinen jatko-opiskelija voi tässä yhteydessä luopua opinto-oikeudestaan.

Hyvät ohjauskäytännöt ja seurantaryhmät

Korkeatasoinen ja monialainen tutkimus ja laadukas ohjaus auttavat rekrytoimaan lahjakkaimpia suomalaisia ja kansainvälisiä jatko-opiskelijoita Tampereen yliopiston tohtoriohjelmiin. Jokaiselle jatko-opiskelijaksi hyväksytylle määrätään yksi tai kaksi ohjaajaa, joista ainakin toisen on pääsääntöisesti oltava Tampereen yliopistoon työsuhteessa oleva professori tai dosentti. Jatko-opiskelija tekee ohjaajiensa kanssa kirjallisen opinto- ja ohjaussuunnitelman, jossa sovitaan pääohjaajasta sekä ohjaajien ja ohjattavan vastuista ja velvollisuuksista. Aikataulun lisäksi sovitaan yhteiset, ohjausta koskevat menettelytavat ja käytännöt. Ohjauksella tuetaan itsenäiseen tieteelliseen/taiteelliseen työhön harjaantumista sekä jatko-opiskelijan oman akateemisen asiantuntijuuden ja uranäkymien rakentumista.

Yksikön tulee varmistaa, että jatko-opiskelija saa riittävän ja laadukkaan ohjauksen ja ettei ohjaajalla ole liikaa ohjattavia. Yksiköllä tulee olla selkeät menettelytavat myös ohjauksen ongelmatilanteiden ja esimerkiksi ohjaajamuutosten käsittelyyn.

Ohjauksen tukena voidaan käyttää seurantaryhmiä, joihin valitaan ohjaajien lisäksi tohtoriohjelman tai sen ulkopuolisia, esimerkiksi muiden yliopistojen, yritysten tai tutkimuslaitosten, tutkijoita. Seurantaryhmillä vahvistetaan ohjauksen ja palautteen asiantuntijapohjaa ja valmistuvien väitöskirjojen laatua. Yliopiston tutkijakoulu järjestää ohjaajakoulutusta.

Väitöskirja

Väitöskirjan muotoa koskevat yleiset säädökset on esitetty Valtioneuvoston asetuksessa 794/2004 (luku 5, 22 §). Väitöskirjan tulee täyttää nämä kriteerit. Lisäksi on otettava huomioon tieteenalalla vallitsevat yhteiset käytännöt. Yksikön johtokunta päättää väitöskirjan muotoon liittyvistä seikoista (esim. suositeltava osajulkaisujen määrä) sekä sen, millä kielellä väitöskirja voidaan kirjoittaa. Tieteenalayksiköt päättävät tohtoriohjelmiensa väitös- ja liseniaattitutkimuksien arvioinnista.

Väitöskirjan esitarkastuksessa huomioidaan mahdolliset tieteenalalla kansallisesti sovitut toimintatavat ja erikseen määritellyt esteellisyysäännöt. Esitarkastusta voi edeltää seurantaryhmässä tai yksikön sisällä (esim. jatkokoulustuomikunnassa tai aihealueen professoriryhmässä) suoritettava alkutarkastus, jossa varmistetaan, että käsikirjoitus on valmis esitarkastukseen. Esitarkastajiksi tulee valita riippumattomia, vähintään dosenttitasoisia asiantuntijoita. Esitarkastaja ei voi olla saman tieteenalan tutkija omasta yliopistosta, väitöskirjan ohjaamiseen osallistunut seurantaryhmän jäsen, tai muulla tavoin esteellinen. Vastaväittäjän tulee olla tieteenalansa arvostettu asiantuntija. Kustos edustaa yliopistoa ja on yliopistoon työsuhteessa oleva professori tai dosentti. Väitöskirjan esitarkastajat, vastaväittäjän ja kustoksen määrää johtokunta.

TOHTORIKOULUTUKSEN SISÄLLÖT

Tampereen yliopiston tutkijakoulutus ja tohtorin tutkinto koostuu jatko-opiskelijan itsenäisestä tieteellisestä/taiteellisesta työstä sekä tieteen- ja koulutusalan ja erityistaitojen opinnoista. Tutkinnon sisällöstä päättää tieteenalayksikkö. Tohtoriohjelmat vastaavat tieteenalakohtaisen erityisosaamisen, menetelmäosaamisen ja tieteenalan ajantasaisen tutkimustiedon välittymisestä,

tutkimuksen edellytyksistä sekä riittävän ja laadukkaan ohjauksen turvaamisesta kaikille jatko-opiskelijoille. Tohtorin tutkinnon laajuus ohjaus ja opetus (samoin kuin väitöskirjan laajuus ja muoto) on määriteltävä ja järjestettävä siten, että kokoaikainen jatko-opiskelija voi suorittaa tutkinnon neljässä vuodessa. Tutkinnon sisällöstä itsenäisen (ohjatun) tieteellisen työn eli väitöskirjan osuus on noin kolme neljäsosaa. Tohtoriohjelmat voivat määrätä tieteellisen ajattelun yleisiin perusteisiin kuuluvat sisällöt (esim. tutkimusetiikka) pakollisiksi osiksi tutkintoa.

Yliopiston tutkijakoulun järjestämät yhteiset tohtoriopinnot täydentävät yksikköjen omaa koulutustarjontaa. Erityishuomiota kiinnitetään kansainvälisten jatko-opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksiin, tutkimusetiikan, tutkija- ja työelämätaitojen, kieli- ja viestintätaitojen sekä opetus- ja ohjaustaitojen opetukseen. Tutkijakoulun opintokokonaisuudet kokoavat yhteen usean eri tieteenalan jatko-opiskelijoita ja tukevat monitieteelliseen työskentelyyn harjaantumista sekä vertaisohjausta. Vuosittain järjestettävät opintojaksot koostuvat yleistieteellisistä kursseista (esim. tutkimusetiikka, tieteenfilosofia, tieteellinen argumentaatio), menetelmä- ja metodologiakursseista, tutkijan viestintä-, -vuorovaikutus- ja kielitaitoja tukevista kokonaisuuksista sekä tutkija- ja työelämätaidokursseista. Kurssirunko mahdollistaa sekä koulutuksen ennakoitavuuden ja systemaattisuuden että joustavan reagoinnin uusiin tarpeisiin. Yhteisten tohtoriopintojen sisällyttämisestä tutkintoon päätetään tohtoriohjelmien opetussuunnitelmissa.

TOHTORIKOULUTUKSEN SEURANTA- JA PALAUTEJÄRJESTELMÄ

Tohtorikoulutuksen seurannasta ja laadunvarmistuksesta vastaa yliopiston tiedeneuvosto. Opintosuorituksia ja opetustarjontaa koskevan tiedon lisäksi tiedeneuvosto pyytää jatkokoulutustoimikuntien kautta tohtoriohjelmilta vuosittain tiedot ohjelmien toiminnasta ja ohjauksesta saadusta palautteesta. Yliopisto teettää myös erillisiä tutkimuksia ja selvityksiä tohtorikoulutuksen ja ohjauksen laadusta sekä tavoitteiden toteutumisesta. Tiedeneuvosto arvioi yliopiston tohtorikoulutusta. Arvioinnin palaute annetaan yksiköille vuosittaisen tulosneuvottelun yhteydessä.

VOIMAANTULO JA JATKOTOIMET

Tässä asiakirjassa esitetyt ohjeet ja käytännöt tulevat voimaan vuoden 2012 alusta. Tieteenalayksiköt ja niiden tohtoriohjelmat muuttavat omia säädöksiään ja ohjeitaan siten, että tohtoriohjelmat voivat toimia uudenmuotoisina 1.8.2012 alkaen.

Liite 1. Tausta-asiakirjat:

Dill et al. (2006) PhD training and the knowledge-based society (tohtorikoulutuksen arviointi Suomessa, suositukset ss. 64-71).

European University Association; Salzburg II recommendations (2010).

Juha Sainio, Asiantuntijana työmarkkinoille. Aarresaari 2010.

Ohjaus Tampereen yliopistossa: linjauksia ja ehdotuksia 2011.

Niemi, Hannele et al., Tohtorikoulutuksen rakenteet muutoksessa, Tohtorikoulutuksen kansallinen seuranta-arviointi. KKA:n julkaisuja 15:2011.

Suomen Akatemian asettaman tutkijakoulutuskirj ryhmän ehdotukset tohtorikoulutuksen ja tutkijakoulujärjestelmän kehittämiseksi. 'Tavoitteeksi laadukas läpinäkyvä ja ennakoiva tohtorikoulutus'. Tutkijaryhmän (pj Heikki Ruskoaho) loppuraportti 12/2011.

Suomen tieteen tila ja taso 2009. SA julk. 9/2009.

Tampereen yliopiston ohjeistus Suomen Akatemian tohtoriohjelmahakuun kaudelle 2012-2015 (6/2010)

Tehdään tulevaisuus! Tampereen yliopiston muutos 2010-2015. Tampereen yliopiston hallituksen 15.2.2010 päättämä strategia.

Tiedepolitiikan kansainvälisiä kehitystrendejä 2000-luvulla. OKM julk. 2010:14.

Tohtoritarve 2020-luvulla. OKM julk. 2010:13 (ja sen lähteet)

"Tohtorikoulutus Tampereen yliopistossa – suuntaviivoja ja suosituksia" (rehtorin asettaman työryhmän muistio 6/2006)

Liite 2. Tampereen yliopiston tohtoriohjelmat 1.1.2012 alkaen
Rehtorin päätös 5.9. 2011 (D330/460.10/2011)

Biolääketieteellisen teknologian yksikkö:

1. Biolääketieteen ja bioteknologian tohtoriohjelma

Informaatiotieteiden yksikkö:

1. Informaation ja järjestelmien tohtoriohjelma
2. Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median tohtoriohjelma
3. Vuorovaikutteisen teknologian tohtoriohjelma

Johtamiskorkeakoulu:

1. Johtamiskorkeakoulun tohtoriohjelma

Kasvatustieteiden yksikkö:

1. Kasvatus ja yhteiskunta -tohtoriohjelma

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö:

1. Kielten tohtoriohjelma
2. Kirjallisuustieteen tohtoriohjelma

Lääketieteen yksikkö:

1. Lääketieteen yksikön tohtoriohjelma

Terveystieteiden yksikkö:

1. Lääketieteen tohtoriohjelma
2. Terveystieteiden tohtoriohjelma

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö:

1. Viestinnän, median ja teatterin tohtoriohjelma

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö:

1. Filosofian tohtoriohjelma
2. Historian tohtoriohjelma
3. Psykologian ja logopedian tohtoriohjelma
4. Sosiaalitieteiden tohtoriohjelma